

e-post: registrator@ltu.se

Yttrande avser U2021/00301 Remiss avseende Ökad kvalitet i lärarutbildningarna och fler lärare i skolan

Luleå tekniska universitet (LTU) yttrar sig härmed över promemorian Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan.

LTU avstyrker i stora delar remissens förslag, och lyfter nedan ett antal synpunkter, förslag och farhågor som universitetet önskar ska tas i beaktande.

Luleå tekniska universitet ställer sig i huvudsak kritisk till förslagen i promemorian Ökad kvalitet i lärarutbildningarna och fler lärare i skolan (U2021/00301). Universitetet ser flertalet av förslagen som motstridiga och ser också en stor risk för att lärarutbildningarna genom förslagen påverkas i en riktning där de förlorar attraktionskraft och att den lärarbrist som förslaget avser motverka istället ökar. Kvaliteten i lärarutbildningarna gynnas inte av ytterligare detaljstyrning och genom att erbjuda en kraftigt förkortad KPU med behörighetskrav som ställer begränsade eller inga krav på kunskaper i de ämnen som ingår i den tänkta examen. Utöver detta anser universitetet att det är otydligt vad som utgör fokus i förslaget. Universitetet delar problembilden avseende det stora behov av lärare som råder såväl nationellt som regionalt, men vill dock betona vikten av en långsiktig och hållbar lösning där ökad kvalitet ska vara en central utgångspunkt.

Ny förordning om utbildning till förskollärare och lärare

Förslaget att lyfta delar av de texter som reglerar lärarutbildningarna ur högskoleförordningen för att lägga dessa i en ny förordning ser universitetet som en risk för att statusen på läraryrket och utbildningen påverkas. Universitetet anser inte att det finns behov av eller anledning till en uppdelning av befintligt innehåll i lärarutbildningarna i två olika förordningar så som promemorian beskriver. Universitetet föreslår att lärarutbildningarna i likhet med övriga utbildningar fortsatt ligger samlat under högskoleförordningen (kap 6).

Innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan förtydligas

Universitetet ser det som positivt med ett tydliggörande av kopplingen mellan teori och praktik i den utbildningsvetenskapliga kärnan. I promemorian står att ”utveckling och lärande ska ha ett tvärvetenskapligt perspektiv som inbegriper kognitionsvetenskap” (s 6,

13, 24, 106). Detta överensstämmer med forskningen, dvs. att lärare behöver en mångfald av teorier kring utveckling, lärande och undervisning, vilka ger olika möjligheter att kunna möta alla barn och skapa bästa möjliga förutsättningar för lärande. Dock framgår det i texten att (s. 107) ”Studierna om människans utveckling och lärande ska ha en bas i kognitionsvetenskapen,” vilket universitet ser som problematiskt. Universitet tolkar den senare formuleringen som motsäggande den första. Universitet uppfattar att detta är att snäva in synen på utveckling och lärande till att enbart vara kognitiva processer. Detta förslag utgör också ytterligare detaljstyrning av lärarutbildningarna (s. 6, 13, 24, 106), vilket ses som problematiskt då lärarutbildning redan idag är en mycket detaljstyrd utbildning i jämförelse med andra utbildningar.

På sida 108 står det vidare ”Beroende på examen och examensinriktning blir olika bidrag från kognitionsvetenskapen relevanta. Forskning om hjärnan, till exempel om hur arbets- och långtidsminnet fungerar och vilka andra faktorer i hjärnan som kan påverka inlärning och utveckling, utgör grundläggande kunskaper som kan användas i undervisning och lärande inom varje examen och examensinriktning.” Universitetet välkomnar bidrag från kognitionsvetenskap som viktiga perspektiv på utveckling och lärande, men vi ställer oss tveksamma till den omfattande roll denna formulering ger uttryck för, och ifrågasätter varför just kognitionsvetenskap ska ha en särställning då många andra perspektiv också är viktiga att beakta. Universitets konklusion är att kognitions- och neurovetenskap bör ingå som ett av flera perspektiv på utveckling och lärande men inte utgöra basen, då detta innebär att många andra viktiga perspektiv kan förloras.

Utformandet av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas

I promemorian står att ”Det ska i förordningen anges att verksamhetsförlagd utbildning ska syfta till att ge studenterna praktiska färdigheter i yrkesutövningen och möjlighet att tillämpa teoretiska kunskaper genom att delta i skol- och förskoleverksamhet under handledning” (s.6). Universitet stödjer detta fullt ut men ser svårigheter utifrån tidigare riktlinjer, att universitet ska vara generös med tillgodoräkningen för studenter som har tidigare yrkeslivserfarenhet inom professionen. Om lärosätena fortsatt ska vara ”generösa” kan inte yrkesutövning inom skol- förskoleverksamhet under handledning vara ett absolut krav. Det blir otydligt hur vi som universitet ska förhålla oss i fråga om tillgodoräkning. Ställningstagandet måste klargöras.

I promemorian anges även att ”Verksamheten ska permanentas på så sätt att alla lärosäten ska använda sig av övningsskolor och övningsförskolor. Dessa ska vidareutvecklas så att verksamheten nu också ska ge studenterna en inblick i praktisk forskning. Alla studenter ska fullgöra en så stor del som möjligt av sin verksamhetsförlagda utbildning vid en övningsskola eller övningsförskola” (s. 6). Universitet har goda erfarenheter av den kvalitetsutveckling av VFU och samverkan som övningsskolorna har inneburit (s. 77). Dock ser universitet stora utmaningar i detta förslag då universitetet bedriver merparten av lärarutbildningarna på distans för att på så vis och tillsammans med andra lärosäten möta det nationella behovet av fler lärare. Den stora, i dagsläget kritiska, utmaningen är att

säkerställa VFU-placeringar för våra studenter utanför det egna avtalsområdet, Norrbotten, samt att där erbjuda studenterna handledare med VFU-handledarutbildning. Än mer utmanande är att erbjuda studenter att göra VFU på en övningsskola eller övningsförskola i ett annat avtalsområde. Detta då universitetet konkurrerar nationellt med andra lärosäten om VFU-platser. Utöver detta vill universitetet också i sammanhanget understryka att det inte enbart är vid övningsskolor och övningsförskolor som studenterna får en inblick i praktiktäna forskning.

I promemorian anges även att "Lärosätena ska dessutom se till att denna del av utbildningen kan förläggas så nära den studerandes bostadsort som möjligt i det fall lärar- eller förskollärarytbildningen sker på distans" (s. 6). Detta är någonting universitetet strävar efter idag men har stora svårigheter att säkerställa. Lärosätena i respektive VFU-avtalsområde placerar den egna studentpopulationen först och tillåter efter det att andra lärosäten placerar studenter där, under förutsättning att verksamheterna är villiga att ta emot studenter. Perifera VFU-placeringar för distansstudenter från andra lärosäten är vanligt.Handledarutbildade handledare och VFU-placering vid övningsskola eller övningsförskola är svårt att uppnå utifrån argument ovan. Om det ska vara möjligt att realisera promemorians krav måste det formaliseras att lärosäten och skolhuvudmän i landet inte ska kunna begränsa för övriga universitet och högskolor att säkerställa platser vid övningsförskolor och övningsskolor med handledarutbildade handledare. Universitetet vill utifrån detta föreslå en samlad nationell ansats för att möjliggöra för det ökade antalet distansstudenter att genomföra VFU på eller med rimligt avstånd från hemorten, och då på en övningsskola.

Krav på samverkansstruktur och mål när det gäller läroanställningar införs

I promemorian anges att "För att öka forskningsanknytningen ska lärosätena även sträva efter att anställa lärare med examen på forskarnivå inom utbildningen" (s. 7). Universitetet instämmer med att detta är önskvärt men i realiteten är detta en stor utmaning i synnerhet för förskollärarytbildningen. Detta då förskollärarytbildningen är den enda lärarytbildning som inte ges på avancerad nivå och därmed inte ger behörighet till forskarstudier. För att förslaget avseende ökad forskningsanknytning (s.79-80) ska kunna uppfyllas föreslår universitetet att även förskollärarytbildningen ges på avancerad nivå och därmed ger dessa studenter behörighet till forskarstudier. Det innebär en förlängning av förskollärarytbildningen på en termin så att denna i likhet med grundlärarytbildningen blir ett 4-årigt program. Det bör dock betonas att även andra lärarytbildningar har utmaningar med att säkerställa en adekvat forskningsöverbyggnad med lärare på forskarnivå. Att bygga ut lärarytbildningarna för att få ut fler lärare, utan att samtidigt tillföra resurser för att säkerställa forskningsöverbyggnaden i utbildningarna kan innebära kvalitetsmässiga utmaningar.

Den lärarledda tiden ska öka och följas upp

Promemorian (s. 117) framhåller att en viktig åtgärd för att öka kvaliteten i utbildningen är att öka mängden lärarledd undervisning. Att införa fler lärarledda timmar kan förefalla positivt, men utan tillskott av anslag skulle innebära att lärosätena tvingas omfördela befintliga medel från andra utbildningar, vilket i sin tur ger synergieffekter i form av påverkan på kvalitet på dessa utbildningar.

Utöver den resursmässiga frågan så framstår förslaget även som motsägelsefullt då promemorian även anger att ”möjligheten att jobba på en skola och studera parallellt” ska förbättras (s. 73). Om det inte är AIL som avses, vilket inte framgår av texten, så ser universitetet behov av ett klargörande av detta resonemang. Universitetet upplever idag svårigheter med att få studenter att komma till lärarledda lektioner just på grund av att de väljer arbete före studier. Universitetet ställer sig i sammanhanget även frågande till vad som räknas som lärarledd undervisning?

En försöksverksamhet med kortare kompletterande pedagogisk utbildning för fler lärare i skolan

Avseende förslaget med försöksverksamheten med förkortade KPU-utbildningar om 60 hp för ämneslärare och 75 hp för grundlärare F-3 och 4-6 (kap. 7) ställer sig universitetet mycket tveksam. Det blir motsägelsefullt hur kvalitetsökning av lärarutbildning ska kunna åstadkommas genom förkortad utbildning och där föreslagna KPU för grundlärare inte ställer några krav på genomgångna studier i de undervisningsämnena som ingår i examen – vilket innebär att det finns risk att lärare utexamineras med mycket grunda eller utan kunskaper i ämnen som de ska undervisa i. Exempelvis kan en person med helt annan ämnesbakgrund, utifrån förslaget, bli lärare i svenska efter att ha läst drygt tio veckor i ämnet. Den läraren ska undervisa barn i ett ämne som är grundläggande för hela skolgången. Om en elev får svårigheter med att skriva, läsa och tala drabbar det elevens kunskapsutveckling i många andra ämnen.

Promemorian föreslår att längden på KPU ska kortas ner samtidigt som den också anger att kopplingen mellan teori och praktik ska stärkas och att fokus på metodiken ska öka, (s. 73) universitet ser detta som motsägelsefullt. Den föreslagna minskning av UVK med en tredjedel väcker frågan hos universitetet om vilka delar av UVK som anses möjliga att plocka bort. En farhåga som universitetet har är att reduceringen av innehållet i UVK kommer att leda till att lärare utexamineras med grunda kunskaper i viktiga områden som exempelvis betyg och bedömning samt specialpedagogik.

Hur de föreslagna åtgärderna för att utbilda lärare skulle kunna leda till ökad kvalitet är för universitetet motstridigt och svårt att förstå. Universitetet ställer sig frågande hur två så olika utbildningar, den kraftigt förkortade varianten och den reguljära, kan jämföras kvalitetsmässigt. Den korta KPU kommer att leda till en lärarexamen likvärdig den reguljära utbildningens lärarexamen, trots stora innehållsliga skillnader i utbildningarna. Den reducerade KPU kommer att likställas med de reguljära utbildningarna, vilka nyligen

har genomgått en omfattande utvärdering av UKÄ. Syftet med UKÄs granskning var att utveckla och förbättra kvaliteten, men också i de fall kvaliteten bedömdes bristande, att dra tillbaka examensrätten. Den sammantagna slutsatsen av utvärderingen blev, tvärt emot promemorians förslag, att landets lärarutbildningar indikerar behov av förstärkning av kvaliteten i utbildningsvetenskap, ämneskunskaper, ämnesdidaktik och metodik.

Universitetet ställer sig frågande till vad blivande lärare genom en så förkortad lärarutbildning som förslagen anger, får med sig avseende den nödvändiga professionsidentiteten. De lärare som utexamineras från den korta KPU:n kommer att förväntas ha samma kunskap och förmåga som de lärare som har genomgått den reguljära utbildningen. Detta trots att förslagen fråntar studenten stora delar av förutsättningarna att med stöd av handledare omsätta teorier i praktik och därigenom utvecklas till en kompetent och trygg lärare. Sammantaget ser universitetet det som en risk att den reguljära utbildningen urvattnas och att incitamentet att läsa en reguljär lärarutbildning riskerar att gå förlorad.

Universitetet vill härutöver betona att det är ett steg i rätt riktning att ämnet svenska som andraspråk föreslås bli en del av grundlärarprogrammet F-3 och 4-6 (s. 156), dock anser universitetet, att ämnet bör finnas med i det obligatoriska kursutbudet och inte enbart som ett valbart alternativ. Alla lärarstudenter kommer möta flerspråkiga elever i sin kommande profession, vilket betyder att alla studenter behöver utveckla kunskaper inom området. Universitetet ser det dock som bekymmersamt att enbart 15 hp Svenska som andraspråk i kombination med ämnet svenska, ska kunna ge behörighet. Inom ramen för 15 hp kommer studenten inte att befästa nödvändiga kunskaper för att kunna undervisa i ämnet. Kurser om 30 hp, liksom andra ämnen inom utbildningen, är att föredra.

Sakkunniga vid Luleå tekniska universitet:

Cathrine Norberg, Professor, Prorektor

Anna Öqvist, Biträdande professor vid institutionen för Hälsa, Lärande och Teknik (HLT)

Åsa Bjuhr, Universitetslektor, (HLT)

Marco Modica Agnello, Universitetsadjunkt, (HLT)

Susanne Westman, Universitetslektor, (HLT)

Greta Lindberg, Universitetslektor, (HLT)

Åsa Gardelli, Biträdande professor, (HLT)

Annbritt Palo, Biträdande professor, (HLT)

I detta ärende har rektor Birgitta Bergvall Kåreborn beslutat. Kristina Bäck, handläggare vid Utbildnings- och forskningsberedning har föredragit.